

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 277. Vtrùm mundus gubernetur ab aliquo vno, ad quem finem ordinetur, ac vtrum effectus gubernationis sint conseruatio rerum in vono, earumque motio ad bonum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

prima expositio non videtur posse habere locum. Siquidem dum dicitur, *et operaretur, et custodiret illum*, pronomen *illum* in hebræo est feminini generis, ac proinde refertur ad *paradisum*, qui pariter in hebræo est feminini generis, non autem ad *hominem*, qui est generis masculini.

31. Quæritur nono, vtrum homo factus fuerit in paradiso?

Respondet Sanctus Thomas art. 4. q. 102. quod homo factus fuit extra paradisum, ac deinde in paradisum translatus. Probatur: nam Gen. 2. dicitur: *Tulit Deus hominem*, hoc est Adam, *& posuit eum in paradiso*. Rationem congruentiæ affert Sanctus Thomas. Nam, eatenus paradisus erat locus congruus homini in statu innocentie, quatenus homo in eo statu erat incorruptibilis, hoc est immunis à corruptione, & morte: sed homo erat immunis à corruptione, & morte, non per naturam, sed per donum Dei supernaturale: ergo paradisus erat locus homini congruus, non per naturam, sed per donum Dei supernaturale: ergo conueniens fuit, ut ad hoc insinuandum, homo prius crearetur in suo loco naturali extra paradisum, deinde transferretur in paradisum, in eo mansurus, donec viveret vitam animalem, manducando, bibendo &c. ac donec assumeretur in cœlum empyreum, visurus Deum, ac ducturus per totam eternitatem vitam spiritualem. Licet autem Adam formatus fuerit extra paradisum, filij generati fuissent in paradiso, non propter suam dignitatem, sed propter dignitatem principij, sicut etiam Heua debuit formari in paradiso propter dignitatem principij, hoc est Adami, qui iam fuerat in paradiso collocatus.

TRACTATUS XVII. ET VLTIMVS.

De gubernatione rerum eiusque effectibus, qui sunt conseruatio, & mutatio, qua Deus creaturas mutat, & mouet immediatè, vel medianibus alijs creaturis.

VIA Deus non solum ab initio res creauit, distinxit, & ordinauit per opera sex dierum, sed etiam eas gubernat, ideo Sanctus Thomas postquam à questione 44. vsque ad 102. inclusiue egit de creatione, ac distinctione rerum, & de operibus sex dierum, quæst. 103. descendit ad agendum de diuina gubernatione, ac de duobus præcipuis

eius effectibus, qui sunt rerum conseruatio, & mutatio. Quæstione igitur 103. agit de diuina gubernatione: Quæst. 104. agit de rerum conseruatione, quæ est primus effectus diuinæ gubernationis: Quæst. 105. & sequentibus vsque ad 119. & vltimam, agit de rerum mutatione, quæ est secundus effectus gubernationis. Et quia res possunt mutari, vel immediatè à Deo, vel medianibus alijs creaturis, ideo quæst. 105. agit de mutatione, qua res mutantur à Deo immediatè: quæstionibus sequentibus agit de mutatione, qua res mutantur ab alijs creaturis. Et quidem à quæst. 106. vsque ad qu. 114. inclusiue agit de mutatione, qua creaturæ spirituales, hoc est, Angeli vel boni, vel mali agunt in alias creaturas, tum spirituales, tum corporeas, & harum quæstionum doctrinam explicauimus supra agentes de Angelis, tract. 13. qu. 193. & sequentibus vsque ad quæst. 210. Quæst. 115. & 116. agit de actione creaturæ corporalis, ac de fato. Quæstione demum 117. 118. & 119. agit de actione hominis, qui constat ex corpore, & anima rationali, quæ est spiritalis. Doctrinam harum quæstionum breuiter proponimus hoc tractatu quæstionibus, quarum tituli videri possunt in indice initio proposito.

QVÆSTIO CCLXVII.

Virum mundus gubernetur ab aliquo vno, & ad quem finem ordinetur: ac virum effectus gubernationis sint conseruatio rerum in bono, earumque motio ad bonum?

Quæst. 103. art. 1. 2. 3. 4.

1. **Q**uæstione 103. art. 1. Sanctus Thomas quærit, vtrum mundus gubernetur ab aliquo.

Respondet affirmatiue contra aliquos antiquos philosophos, qui dixerunt omnia agi fortuito, ac proinde sine rectore, & gubernatore. At mundum ab aliquo gubernari probatur primò ex Scriptura. Nam Sap. 14. dicitur. *Tu autem Pater gubernas omnia prouidentia*. Confirmatur ex Boetio, qui lib. 3. de consolatio. metro 9. dicit. *O qui perpetua mundum ratione gubernas*.

2. Probatur secundo ratione desumpta ex rebus ipsis, earumque ordine. Quando enim aliqua ita fiunt, & ordinantur, ut est melius, evidens est, quod ab aliquo sapiente gubernatore fiunt, & ordinantur: ex. gr. quia domus ita fit, & ordinatur, ut est melius ad finem commodæ habitationis, evidens est, quod ab aliquo sapiente architecto fit, & ordinatur: sed res naturales semper, aut plerumque ita fiunt, & ordinantur, ut melius est ad suas operationes exercendas: oculi enim ita fiunt,

ut

ut melius est ad videndum, aures ut melius est ad audiendum, pedes ut melius est ad ambulandum, alæ in auibus, ut melius est ad volandum, ac omnia animalium membra disponuntur mirabili quadam proportionem, & pulchritudine: idem dic proportionaliter de plantis, & à fortiori de ipso vniuerso: ergo. Confirmatur: ut enim dicit Aristoteles lib. 12. metaph. 1. 52. relatus à Tullio lib. 2. de natura Deorum: si quis intraret domum bene ordinatam, ex ipso domus ordine, sapientiam, ordinantis animaduertit: sed mundus est veluti magna domus optimè ordinata: ergo ordinatur à sapientissimo gubernatore. Videri possunt quæ de hoc puncto dixi supra quæst. 16. num. præsertim 20.

3. Probat tertio ratione desumpta ex bonitate diuina: Sicut enim Deus propter summam suam bonitatem produxit res bene se habentes iuxta earum naturam, sic illas debet perducere ad suam perfectionem: sed perfectio vniuscuiusque rei consistit in hoc, ut consequatur suum finem: ergo Deus propter suam bonitatem debet res perducere ad suum finem consequendum: sed perducere res ad suos fines est gubernare: ergo.

4. Quæritur secundo, vtrum in mundo gubernentur etiam res ratione, & cognitione carentes?

Respondet affirmatiuè Sanctus Thomas in respons. ad 1. Probat: nam etiam res ratione, & cognitione carentes mouentur, & perducuntur ad suos fines per media proportionata: ex. gr. plantæ mouentur, & perducuntur ad suos fines se nutriendi, augendi, ac generandi sibi simile per media proportionata: sed hoc est gubernari: ergo.

5. Aduertit primo Sanctus Thomas in resp. ad 1. quod aliter operantur propter finem creaturæ rationales, & intellectuales, aliter irracionales. Creaturæ rationales cognoscunt finem, & media, ac proportionem mediorum ad finem, & finem intendunt, ac per rationem ordinant media ad finem, adeoque se ipsas agunt, & mouent ad finem. At creaturæ irracionales non cognoscunt finem sub ratione finis, & proportionem mediorum ad finem, ideoque non tam se ipsas mouent ad finem, quam mouentur ad finem. A fortiori creaturæ cognitione carentes, quæ proinde nullo modo cognoscunt finem, non se mouent ad finem, sed mouentur ad finem, & operantur propter finem, ut ab aliquo alio adæ, & directæ ad finem, sicut sagitta mouetur directæ ad signum à sagittario, qui cognoscit finem, & signum, ad quod sagittam dirigit. Concludit Sanctus Thomas: Sicut motus sagittæ ad determinatum finem demonstrat aperte, quod sagitta dirigitur ab aliquo cognoscente, ita certus cursus rerum naturalium cognitione carentium manifestè declarat mundum ratione aliqua gubernari.

6. Aduertit secundo in resp. ad 2. quod in mundo præter ea, quæ spectant ad mo-

tum, & operationem, datur etiam aliquid stabile, & permanens, saltem materia prima, & quod etiam stabilia indigent gubernatione, qua conseruentur in sua stabilitate, siquidem sicut sunt ex nihilo, sic reciderent in nihilum, nisi manu gubernatoris conseruentur, ut cum Sancto Thoma quæst. 174. artic. 2. dicimus quæst. 279. vbi ostendimus, quod ipsa rerum stabilitas, conseruatio, & permanentia in esse, est effectus diuinæ gubernationis.

7. Aduertit tertio in resp. ad 3. quod sicut necessitas, qua sagitta agitur ad certum scopum, & finem, est impressio sagittantis, non autem sagittæ, sic necessitas naturalis inherens rebus, quæ determinatur ad vnum, est impressio quædam Dei dirigentis ad determinatum finem. Sed istæ duæ necessitates differunt in hoc, quod necessitas rebus impressa à Deo est ipsa rerum natura, ideoque est necessitas naturalis: necessitas autem sagittæ impressa à sagittario est præter naturam sagittæ, ideoque est violenta. At conueniunt in hoc, quod sicut necessitas violentiæ in motu sagittæ demonstrat sagittantis directionem, ita necessitas naturalis creaturarum demonstrat diuinæ prouidentie gubernationem.

8. Articulo secundo quærit, vtrum finis gubernationis mundi sit aliquid extra mundum?

Respondet affirmatiuè. Probat primo ex Scriptura. Nam Prouerb. 16. dicitur: *Vniuersa propter se operatus est Dominus*; sed Deus non est pars mundi, ut dictum est quæst. 21. num. 16. ergo finis gubernationis diuinæ est aliquid, quod non est pars mundi.

9. Probat secundo ratione. Nam finis debet ita respondere principio, ut idem sit principium, & finis omnium rerum creatarum, & factarum: sed principium omnium rerum creatarum, & factarum, ac totius vniuersitatis creatæ est aliquid extrinsecum tali vniuersitati, hoc est Deus, qui non est creatus, neque factus, sed est à se, ut cum Sancto Thoma quæst. 15. artic. 4. diximus quæst. 16. & cum eodem quæst. 44. artic. 1. & 2. diximus quæst. 111. ergo etiam finis vniuersitatis creatæ est extrinsecus tali vniuersitati. Probat maior: nam sicut finis particularis cuiuslibet rei est aliquid bonum particulare, sic finis vniuersalis omnium rerum creatarum est bonum vniuersale: sed solus Deus, qui est principium omnium rerum creatarum, & factarum, est bonum vniuersale: ergo solus Deus, qui est principium omnium rerum creatarum, & factarum, est finis earum. Probat minor: nam ens à se est ens per essentiam, & omnino illimitatum, ac proinde est etiam bonum per essentiam, & illimitatum, & est bonum vniuersale, ut dictum est quæst. 18. Entia autem ab alio sunt entia participata, ac limitata, ac proinde sunt bona particularia.

10. Debet aduerti primo, quod bonum possumus consequi multipliciter. Primo possumus consequi bonum vt formam intrinsecam: ex. gr. possumus consequi sanitatem, vel scientiam, vt formam nobis intrinsecam. Secundo possumus consequi bonum, vt aliquid extrinsecum, & à nobis operatum: ex. gr. edificator consequitur bonum domus, vt aliquid extrinsecum ab ipso operatum per artem edificatoriam. Tertio possumus consequi bonum, vt aliquid extrinsecum à nobis possessum & habitum: ex. gr. emptor consequitur agrum, vt bonum extrinsecum ab ipso possessum, & habitum. Quia, ergo bonum est finis, ideo Deus, licet non sit bonum intrinsecum, sed extrinsecum mundo, potest esse finis mundi. Et quidem non est finis mundi, vt aliquid operatum, sed solum vt bonum habitum, participatum, & representatum à mundo. Nam etiam quod representatur, dicitur finis, eo pacto, quo Cæsar dicitur finis imaginis representantis Cæsarem. Aristoteles 1. Ethic. cap. 1. dicens, quod finis, vel est opus, vel operatio, loquitur solum de finibus artium actiuarum, & factiuarum. Artes enim actiuæ habent pro fine ipsam operationem, eo pacto, quo citharistica habet pro fine ipsam actionem citharizandi. Artes factiuæ habent pro fine opus, vel operatum distinctum ab operatione, eo pacto, quo statuaria habet pro fine ipsam statuum. At non repugnat, vt mundus habeat pro fine Deum, non quidem vt operationem, aut opus mundi, sed vt bonum habitum, participatum, & representatum à mundo. Demum licet finis multitudinis sit ordo, & pax, quæ est tranquillitas ordinis, vt docet Augustinus lib. 19. de Ciuitate, cap. 13. ac proinde finis intrinsecus mundi sit ordo ipsius vniuersi, tamen talis ordo non est vltimus finis mundi, cum ordinetur ad Deum participandum, & representandum, ac proinde ordinetur ad bonum extrinsecum vt habitum, participatum, & representatum. Vide Sanctum Thomam in tribus argumentis, eorumque solutionibus.

11. Articulo tertio quærit, vtrum mundus gubernetur ab vno?

Respondet affirmatiue. Probat: nam cum finis gubernationis mundi sit bonum vniuersale, quod est essentialiter bonum, ac proinde optimum, vt dictum est numero 9. gubernatio mundi debet esse optima: sed optima gubernatio debet esse ab vno: ergo. Probat minor: nam gubernatio est directio rerum gubernatarum ad finem, & bonum, ac proinde gubernatio mundi est directio mundi, ad finem, & bonum mundi: sed bonum rerum consistit etiam in earum vnitatem, ideoque vnaquæque res, sicut appetit suum bonum, ita appetit suam vnitatem, ac refugit suam diuisionem, illique naturaliter repugnat, ac bonum multitudinis consistit in eius pace, & vnitatem: ergo optima gubernatio

est, quæ est aptissima ad vnitatem gubernatorum: sed quod est maximè vnum est maximè aptum ad vniendum alia: ergo quod est maximè vnum est maximè aptum ad optimam gubernationem, ideoque plures gubernantes, vt benè gubernent, debent esse maximè concordēs, & vnitati: ergo à primo ad vltimum gubernatio mundi debet esse à gubernatore maximè vno, hoc est à Deo. Hæc ratio desumpta est ex Aristotele lib. 12. Metaphys. in fine, vbi librum concludit dicens, *Entia nolunt malè gubernari: non est bonum pluralitas principatum: vnus ergo princeps*, & ex Boetio lib. 3. de Consolat. Prosa 11. Videri etiam possunt quæ dixi supra, quæst. 17. de vnitatem Dei. Apostolus etiam 1. ad Corinth. 8. dicit. *Nobis est vnus Deus Pater, & Dominus vnus*. Ad dominum autem pertinet gubernatio subditorum.

12. Licet vnus sit gubernator mundi dirigens vniuersitatem ad suum finem, & bonum, tamen quia ad bonum, & perfectionem vniuersi requiritur diuersitas mobilium, & motuum, gubernator mundi ponit in mundo diuersa mobilia, ac diuersos motus, ideoque in mundo quædam mouentur, & operantur necessario, quædam contingenter. Contraria etiam licet habeant contrarios fines proximos, conueniunt tamen in vltimo fine, quod est bonum vniuersi. Demum licet in particularibus bonis duo sint meliora vno, iuxta illud Ecclesiast. 4. *Melius est esse duos, quam vnum*, tamen quod est à se bonum, cum contineat omne bonum, debet esse vnum tantum, & incapax, vt illi addatur vlla bonitas.

13. Articulo quarto quærit, vtrum effectus gubernationis sit vnus tantum, an potius sint plures?

Respondet, quod effectus gubernationis aliquo pacto est vnus, aliquo pacto sunt plures, aliquo pacto sunt innumerabiles. Probat, & explicatur. Finis gubernationis est perductio rerum ad suum finem, qui finis est Deus, seu bonum perfectum, & essentialiter participabile à creaturis per assimilationem: ergo ex parte finis vnus est effectus gubernationis, nimirum assimiliatio, & participatio Dei tummi boni: sed creatura assimilatur summo bono quoad duo, nimirum in quantum Deus est bonus, & in quantum Deus alijs est causa bonitatis: ergo effectus gubernationis secundum ea, quibus ad Dei assimilationem creatura perducitur, est duplex, nimirum conseruatio in bono, quod creatura accipit per creationem, & motio, qua vna creatura mouet aliam ad bonitatem, & perfectionem illi conuenientem. Demum si effectus gubernationis considerentur in particulari, sunt à nobis innumerabiles, siquidem Deus creaturas gubernando, producit innumerabiles effectus, qui tamen reducuntur ad duo genera explicata, nimirum ad conseruationem creaturarum, & ad hoc,

hoc, quod Deus faciat, ut vna creatura moueat aliam ad bonitatem, & perfectionem, illi conuenientem. Potest etiam dici, quod sicut effectus gubernationis, quo Imperator gubernat exercitum, est bonum ordinis, sic effectus gubernationis, qua Deus gubernat mundum, est bonum ordinis: sed ordo mundi consistit in hoc, quod res conseruentur in diuersis gradibus bonitatis, & perfectionis, & quod vna res moueat aliam ad suum bonum: ergo effectus gubernationis mundi sunt duo assignati.

QVÆSTIO CCLXXVIII.

Vtrum omnia diuinæ gubernationi subdantur, & gubernentur immediate à Deo?

S. Tho. quæst. 103. artic. 5. 6.

Articulo quinto quærit, vtrum omnia diuinæ gubernationi subdantur.

Respondet affirmatiuè, iuxta illud S. Augustini lib. 5. de Ciuit. cap. 11. *Deus non solum celum, & terram, nec solum hominem, & Angelum, sed nec exigui, & contemptibilis animantis viscera, nec auis pinnulam, aut herbe flosculum, nec arboris folium sine suarum partium conuenientia derelinquit.*

2. Probat primo: nam qui dat effectui, debet etiam dare perfectionem, qua benè se habeat, ideoque Patres, qui per generationem dant esse filiis, debent etiam illos per educationem perficere, & curare, ut benè se habeant: sed ut idem Sanctus Thomas docuit quæst. 44. artic. 1. & 3. & nos cum illo quæst. 111. Deus est causa efficiens omnium rerum ab ipso distinctarum, ac proinde dat esse omnibus rebus: ergo debet omnes res perficere, & providere, ut benè se habeant, quod ad gubernantem pertinet, ac proinde Deus gubernat vniuersa, & omnia diuinæ gubernationi subduntur.

3. Probat secundo ex fine. Nam gubernatio debet se extendere ad omnia illa, ad quæ finis gubernationis potest se extendere: sed finis diuinæ gubernationis est ipsa bonitas diuina, ad cuius participationem omnia ordinantur: ergo diuina gubernatio debet extendi ad omnia, ac proinde omnia debent subdi diuinæ gubernationi. Hinc Sanctus Thomas concludit: *Stulta igitur fuit opinio dicentium, quod hæc inferiora corruptibilia, vel etiam singularia, aut etiam res hominum non gubernentur: ex quorum persona dicitur Ecclesiast. 9. Dereliquit dominus terram.*

4. Quæritur primo, in quo sensu Ecclesiast. 9. dicat Sapiens: *Vidi sub Sole nec velocem esse cursum, sed tempus, casumque in omnibus.*

Respondeo, quod per illa verba Sapiens significat in his inferioribus, quæ sub Sole sunt, dari multa fortuita, & casualia, quæ accidunt præter intentionem, & prauisionem causarum inferiorum, licet à prima causa prouideantur, intendantur, vel permittantur, & ordinentur ad suum finem, ac proinde subdantur prouidentia, & ordinationi primæ causæ, ut ex professo explicauimus in physica quæst. 17.

5. Quæritur secundo, in quo sensu Apostolus 1. ad Corinth. 9. dicat: *Numquid de bobus cura est Deo?*

Respondeo quod Apostolus solum negat Deum de bobus, aliisque rebus ratione carentibus habere illam specialem curam, & prouidentiam, quam habet de creaturis rationalibus, Angelis nimirum, & hominibus, dum eas inducit ad bonum, & retrahit à malo, per præcepta, prohibitiones, poenas, & præmia, sed non negat Deum de bobus, aliisque creaturis irrationalibus habere curam ipsi proportionatam, qua illas dirigit, & ordinat ad suos fines. Licet autem creaturæ rationales gubernent se ipsas per intellectum, & voluntatem, tamen debent etiam gubernari, & regi à suis superioribus, præsertim à Deo per præcepta, consilia, præmia, poenas, & per internos instinctus.

6. Articulo sexto quærit, vtrum omnia gubernentur immediate à Deo?

Respondet in gubernatione duo posse considerari. Primo potest considerari ipsa prouidentia, & ratio existens ab æterno in mente diuina, qua Deus omnia gubernat, disponit, ac ordinat ad suos fines. Secundo potest considerari ipsa executio temporalis, qua Deus in tempore exequitur quæ ab æterno decreuit.

7. Hoc supposito, Sanctus Thomas ponit duas conclusiones. Prima conclusio est: Deus immediate per se ipsum ab æterno in sua mente omnia gubernat, disponit, & ordinat ad suos fines. Probatur: nam Deus, cum sit ipsa essentia bonitatis, habet optimum in omni genere: sed optima cognitio practica est, quæ considerat omnia particularia, etiam minima, ac non sinit in solis vniuersalibus, eo pacto, quo optimus medicus est, qui potest considerare circa ægrotum omnia particularia etiam minima: ergo Deus per suam cognitionem practicam considerat omnia particularia etiam minima: sed gubernatio diuina est cognitio practica: ergo Deus per suam gubernationem, seu rationem gubernatiuam ab æterno considerat immediate omnia particularia etiam minima.

8. Secunda conclusio est: Deus in executione gubernat quædam, mediantibus alijs. Probatur: nam ad gubernationem pertinet res ad perfectionem perducere: ergo tanto melior est gubernatio, quanto maior perfectio rebus gubernatis à gubernante communicatur: sed maior perfectio rerum est, ut non solum